COALITIEAKKOORD 2026–2030

Dichtbij Duurzaam Daadkrachtig

Gulpen-Wittem

EEN AKKOORD VAN

PRO Gulpen-Wittem

DOE'22

Gulpen Wittem Lokaal

Inhoud

Voorwoord 3

1 Gulpen Wittem: Voor & door de inwoners 4

1.1 Professioneel Bestuur 5

1.2 Dualisme & evenwicht 6

1.3 (Burger)participatie 7

2 Zorgvuldig Bouwen aan de Toekomst van Gulpen-Wittem 9

3 Menselijke maat als fundament van het sociaal domein 12

3.1 Ouderenbeleid en vergrijzing 13

3.2 Een waardig leven, zonder armoede 14

3.3 Volksgezondheid 14

3.4 Mentaal & geestelijk welzijn 15

3.5 Een inclusieve samenleving 15

4 Het kloppend, groene hart van het Heuvelland 16

4.1 Beschermen Natuur & Klimaat 17

4.2 Natuurinclusieve Landbouw 18

4.3 Verduurzaming 19

5 Leefbare Dorpen 21

5.1 Verenigings- en Gemeenschapsleven 22

5.2 Bereikbaarheid & Mobiliteit 23

6 Ondernemen en duurzaam toerisme in het 5-sterren landschap 25

7 Gulpen-Wittem: zichtbaar, weerbaar en digitaal voorbereid 28

8 Financiën: Realistisch begroten, verantwoord investeren 31

Voorwoord

Gulpen-Wittem is een gemeente om trots op te zijn. Onze kernen, het karakteristieke 5-sterrenlandschap en de sterke gemeenschapszin definiëren wie wij zijn. Tegelijkertijd staan wij voor grote opgaven. Het vertrouwen in de lokale politiek moet worden versterkt, de woningmarkt staat onder druk en de keuzes rondom onder andere duurzaamheid, landbouw en financiën vragen om zorgvuldigheid en daadkracht.

Onze overkoepelende visie is helder: Gulpen-Wittem moet een sterke, leefbare en toekomstbestendige gemeente zijn van, voor en door haar inwoners. Wij willen, na jaren van bevolkingskrimp, beleid ontwikkelen dat ervoor zorgt dat wij een aantrekkelijke gemeente zijn met een gezonde demografische opbouw. Dat betekent dat wij investeren in de leefbaarheid van onze kernen, met aandacht voor betaalbare en duurzame woningen, rentmeesterschap voor onze natuur, welzijn en (digitale) veiligheid. Iedere inwoner verdient perspectief en moet kunnen meedoen.

Met dit coalitieakkoord willen wij bouwen aan een gemeente die dicht bij haar inwoners staat. Een gemeente waarin bestuur en politiek betrouwbaar, open en transparant handelen. Waar we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties daadwerkelijk betrekken bij besluiten die hun leefomgeving raken. Wij kiezen voor een bestuurscultuur waarin luisteren en samenwerken vanzelfsprekend zijn. Het herstel en versterken van vertrouwen vormt een rode draad in alles wat wij doen.

Daarnaast koesteren wij wat Gulpen-Wittem uniek maakt: onze natuur, onze cultuurhistorie en onze kernen. Het 5-sterrenlandschap is geen vanzelfsprekendheid, maar een waardevolle erfenis die bescherming en zorgvuldig beheer vraagt. Naast ons landschap maken ook onze inwoners ons bijzonder. Wij putten kracht uit onze gemeenschappen en lokale initiatieven. Een sterke samenleving ontstaat namelijk niet alleen vanuit beleid, maar vooral vanuit betrokken mensen die samen verantwoordelijkheid nemen. Zowel in het fysieke als het sociale domein kiezen wij voor kwaliteit boven kwantiteit.

Dit coalitieakkoord is geen eindpunt, maar een uitnodiging tot samenwerking. De uitdagingen waar wij voor staan, kunnen wij alleen sámen aanpakken: met elkaar binnen de raad, maar ook met onze inwoners, met ondernemers en maatschappelijke partners. Vanuit vertrouwen, respect en gedeelde verantwoordelijkheid willen wij werken aan een gemeente die haar eigen karakter behoudt, kansen benut en klaar is voor de toekomst. Een gemeente die luistert, verbindt en handelt. Een gemeente van ons allemaal.

— De coalitiepartijen van Gulpen-Wittem

Gulpen Wittem: Voor & door de inwoners

BESTUUR · PARTICIPATIE · DIENSTVERLENING

Het belang van alle inwoners en de gemeenschap dient centraal te staan binnen een gemeente. Wij constateren echter dat dit door inwoners niet altijd zo wordt ervaren. Daarom willen wij het vertrouwen in het gemeentebestuur, de gemeenteraad en de lokale politiek herstellen. Dat begint met een andere manier van werken. Zo willen wij de politieke discussie weer terugbrengen naar de inhoud waarbij openheid, respect en verantwoording centraal staan. Wij zijn van mening dat iedereen, ondanks meningsverschillen, een gezamenlijk doel voor ogen heeft: een sterke, leefbare en goed bestuurde gemeente voor al onze inwoners. Te lang hebben wij ons als raadsleden gericht op de verschillen en niet op wat ons verbindt. Daar hopen wij de komende jaren verandering in te kunnen brengen. Dit willen wij bereiken met de volgende drie samenhangende uitgangspunten:

1.1 Professioneel Bestuur

Een open, betrouwbaar en transparant bestuur vormt het fundament voor de komende raadsperiode. Wij willen een bestuurscultuur creëren die gebaseerd is op respect en vertrouwen. Daarnaast dient het bestuur actief signalen op te halen uit de samenleving, open te staan voor (opbouwende) kritiek en tegenspraak te zien als mogelijk verbeterpunt. Wij staan voor een bestuur dat expliciet verantwoording aflegt over zijn handelen door keuzes te onderbouwen, uit te leggen en te evalueren. Bovendien staan wij voor een bestuur dat aantoonbare kennis van zaken bezit en gelijkwaardig opereert met duidelijke portefeuilles. Ook is het gemeentebestuur zich bewust van zijn voorbeeldfunctie binnen de gemeente. Belangenverstrengeling, of de schijn daarvan, moet te allen tijde worden voorkomen. Concreet zetten wij de volgende stappen:

a. Tijdige en proactieve communicatie zowel intern als extern, in begrijpelijk taalgebruik (B1[1], waar mogelijk). Hierbij worden wettelijke termijnen in acht gehouden of, indien er geen termijnen zijn, zullen deze in goed overleg vastgesteld worden.

b. Openheid van zaken wordt de norm, hiervan wordt alleen afgeweken indien dit wettelijk noodzakelijk is dan wel de onderhandelings- of rechtspositie van de gemeente (en/of de inwoner) schaadt.

c. Wanneer afgeweken wordt van de hiervoor genoemde norm zal het college deze keuze moeten kunnen verantwoorden.

d. Het college, de raadsleden en commissieleden hebben een voorbeeldfunctie naar de samenleving zoals vastgelegd in de “Gedragscode integriteit burgemeester, wethouders, raads- en burgerfractieleden”.

e. Het college, de raadsleden en commissieleden dienen transparant te zijn over eventuele belangenverstrengeling en, in het geval van de (schijn van) belangenverstrengeling, zo spoedig mogelijk orde op zaken te stellen.

1. Om ervoor te zorgen dat ongeveer 80% tot 95% van de bevolking je boodschap direct begrijpt. Het voorkomt onnodig ingewikkeld taalgebruik, waardoor je lezerspubliek maximaal wordt bereikt en geïnformeerd.

f. Langlopende, complexe dossiers moeten geëvalueerd worden zodat de gemeente lering kan trekken uit het verleden. Hier zien wij een rol voor de Rekenkamer.

g. In het kader van professioneel bestuur en kennisnemend van het advies van het Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties omtrent de samenstelling van de griffie, wordt er in samenspraak met de werkgeverscommissie en de griffie een voorstel gemaakt.

h. Wij nemen de Omgevingsvisie Lijn50 als uitgangspunt voor de lange termijnvisie van Gulpen-Wittem en zetten gedurende deze raadsperiode de eerste stappen.

i. Wij ondernemen stappen om, waar mogelijk, de afhankelijkheid van “externe inhuur” te verminderen, bijvoorbeeld door in te zetten op “kennispools” van deskundige inwoners van onze gemeente.

1.2 Dualisme & evenwicht

Goed openbaar bestuur is gebaat bij een systeem van controle en evenwicht. Het college bestuurt binnen de kaders die de raad stelt. De raad geeft richting, stelt kaders en controleert het college op basis van volledige, tijdige en bruikbare informatie. Hierin zijn wij gebaat bij een professionele verstandhouding tussen het college én de raad, maar ook tussen de raadsleden onderling. Daarom doen wij graag een handreiking naar de oppositie, zodat ook deze haar werk naar behoren kan doen. Door de raad te voorzien van volledige en tijdige informatie kan deze haar controlerende en sturende taken immers goed uitvoeren. De burgemeester wordt hierin, zoals altijd, betrokken ter bewaking van een gelijk speelveld. Daarbij gaat het om zorgvuldige processen, duidelijke informatievoorziening en een bestuurscultuur waarin alle raadsleden hun rol volwaardig kunnen vervullen. Deze openheid van zaken willen wij ook geven aan onze inwoners, zodat ook zij de besluitvorming kunnen volgen, begrijpen en waar nodig controleren. Concreet zetten wij de volgende stappen:

a. Er geldt een actieve informatieplicht vanuit het college naar de raad toe, zowel naar ‘de coalitie’ als naar ‘de oppositie’, zodat deze haar controlerende taken kan uitvoeren, conform Informatieprotocol actieve informatieplicht gemeente Gulpen-Wittem 2026.

b. Om haar controlerende taken te kunnen uitvoeren, moet de raad in een vroeg stadium betrokken worden zodat zij kan bijsturen waar nodig.

c. Om tot betere besluitvorming te komen starten wij een pilot om raadsvoorstellen met grote financiële en/of ruimtelijke impact, in 4 fases op te delen. Het college zal komen met een raadsvoorstel waarin de beoogde pilot wordt voorgelegd.

De 4 fases zijn als volgt:

Fase 1	De raad en het college bespreken samen hoe een maatschappelijk probleem moet worden aangepakt, inclusief het formuleren van concrete doelen en (financiële) uitdagingen,
Fase 2	Het college bereidt in samenwerking met de ambtelijke organisatie verschillende aanpakken voor, met ook een financiële uitwerking,
Fase 3	Het voorstel gaat terug naar de raad voor besluitvorming,
Fase 4	De raad stelt samen met het college een periode vast waarna (tussentijds) de uitvoering van het voorstel gezamenlijk wordt geëvalueerd.

1.3 (Burger)participatie

Besluiten worden genomen op basis van feiten en argumenten. Inwoners worden vanaf het begin meegenomen in het proces door gebruik te maken van de zogenaamde “participatieladder”[2]. Door duidelijk te zijn voor de inwoners in welke mate zij kunnen meedenken en meebeslissen voorkomen wij teleurstelling en onbegrip in het participatieproces. Ook is het van belang dat we iedereen tijdig, in begrijpelijke en eerlijke taal, uitleggen hoe een besluit tot stand komt of is gekomen. Wat ons betreft is participatie niet alleen een formele noodzaak, maar heeft de inwoner ook daadwerkelijk invloed op het besluitvormingsproces.

a. Wij nemen het Burgerparticipatiebeleid Gulpen-Wittem als basis en werken dit samen met de inwoners verder uit naar concrete handvatten over hoe wij, in Gulpen-Wittem, tegen (burger-)participatie en zelfsturing aankijken. Wij denken hierbij bijvoorbeeld aan het opzetten van denktanks, referenda, ronde-tafel gesprekken en/of een burgerberaad.
b. Wij starten met een pilot jongerenraad met eigen budget. Deze dient voor het einde van de raadsperiode geëvalueerd te worden met de raad.
c. Er komt een werkgroep bestaande uit raadsleden en commissieleden die zich buigt over de referendumverordening. De werkgroep komt zo spoedig mogelijk met een voorstel.
d. De regels om zelfsturing te stimuleren (zoals burgerinitiatieven) worden tegen het licht gehouden en waar mogelijk versimpeld. De mogelijkheid van zelfsturing (inclusief goede voorbeelden) dient duidelijk, tijdig en frequent gecommuniceerd te worden naar onder andere de inwoners, buurtverenigingen en kernoverleggen.
e. Het ‘uitdaagrecht’ wordt ingevoerd in het derde kwartaal van 2026, en daarna actief uitgedragen.

Het bovenstaande mag ambitieus klinken maar is voor ons van wezenlijk belang om het vertrouwen in de politiek te herstellen, tot betere besluitvorming te komen en daardoor dus ook onze overige prioriteiten te bereiken.

2. De participatieladder in Gulpen-Wittem is het beleidskader waarmee de gemeente de mate van inbreng van inwoners en ondernemers bij projecten bepaalt. De ladder kent vijf treden: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en zelfsturing.

Wij willen ons de komende raadsperiode richten op de inhoud en de feiten. Daarnaast willen wij zo transparant mogelijk werken en verantwoording afleggen over de keuzes die gemaakt zijn. Wij zijn ons ervan bewust dat verschillen van mening horen bij een goedwerkende democratie. Door het politieke debat terug te brengen naar de inhoud ontstaat ruimte voor zorgvuldige afweging van argumenten en belangen. Dat is cruciaal voor goede besluitvorming. Zo werken wij gezamenlijk aan een Gulpen-Wittem voor en door de inwoners.

02

Zorgvuldig Bouwen aan de Toekomst van Gulpen-Wittem

WONEN · RUIMTE · TOEKOMST

De woningmarkt is ook in Gulpen-Wittem volledig vastgelopen. De beschikbaarheid van voldoende, passende woonruimte is een voorwaarde voor leefbare dorpen, sterke gemeenschappen en bestaanszekerheid. Wij hebben de ambitie om ervoor te zorgen dat Gulpen-Wittem een gemeente is waar jongeren kunnen starten, gezinnen kunnen blijven en ouderen kunnen doorstromen. Wij delen de overtuiging dat woningbouw zorgvuldig moet gebeuren: passend bij de schaal van onze dorpen en gericht op de woonbehoefte van onze inwoners. Met speciale aandacht voor ons unieke 5-sterren landschap, voor de dorpsgezichten en waar rekening wordt gehouden met de natuur en het landschap. Daarom kiezen we primair voor inbreiding (waar mogelijk), herbestemming van leegstaand vastgoed, woningsplitsing en kleinschalige toevoegingen die passen binnen de bestaande kernen.

We kiezen voor een woonbeleid dat inzet op een goede mix van betaalbare, energiezuinige en toekomstbestendige huur- en koopwoningen. Om de leefbaarheid van de kernen in stand te houden willen wij criteria ontwikkelen op basis waarvan mensen voorrang kunnen krijgen bij woningtoewijzing. Criteria kunnen bijvoorbeeld zijn economische, of maatschappelijke (familie) binding, of senioren die een grotere huurwoning verlaten voor een passende woning.

Ook moet er ruimte zijn voor innovatieve en alternatieve woonvormen zoals knarrenhofjes, woon-zorgconcepten, collectieve wooninitiatieven en Collectief Particulier Opdrachtgeverschap-projecten. Daarnaast zijn wij ons als gemeente bewust van nationale wet- en regelgeving en nemen wij hier onze verantwoordelijkheid. Niet het maximale bouwvolume staat centraal, maar de vraag: wat heeft deze kern nodig om leefbaar, betaalbaar en toekomstbestendig te blijven?

Om dit te bereiken, zetten wij de volgende stappen:

a. Wij stellen een gemeentelijke woonagenda met daarbij behorend actieplan. Met per kern inzicht in de behoefte aan starterswoningen, seniorenwoningen, sociale huur, betaalbare koop, mantelzorgwoningen en alternatieve/innovatieve woonvormen. Wij maken daarbij gebruik van informatie uit onderzoeken die al zijn gedaan.
b. Onderdeel hiervan is een huisvestingsverordening om woningcorporaties mogelijkheden te bieden om schaarse woonruimte toe te kennen aan specifieke, lokale doelgroepen zoals jongeren en om te voorkomen dat verkochte panden worden gebruikt als tweede woning.
c. Wij betrekken woningbouwcorporaties actief bij de planvorming voor de ambities van het college om, samen met actief grondbeleid en gerichte gebiedsvisies, de woon-agenda te realiseren. Wij willen in samenspraak met hen prestatieafspraken maken voor een gezonde mix van sociale en middenhuurwoningen.
d. In de prestatieafspraken met de woningcorporaties wordt specifiek aandacht besteed aan duurzaamheid. Dit houdt onder andere in dat, waar mogelijk, energieneutrale, klimaatadaptieve en toekomstbestendige nieuwbouw wordt gerealiseerd.

e. In het kader van huisvesting, zoekt het college actief de regionale samenwerking op, en zal aanspraak maken op de éénmalige 100.000 euro vanuit Subsidie flexibele inzet ondersteuning woningbouw 2025-2027 van de provincie Limburg.

f. Huidige procedures en regels rond bijvoorbeeld “woningsplitsing en verkamering” en mantelzorgwoningen op eigen terrein, zullen versoepeld en gemoderniseerd worden en worden opgenomen in het aankomende Volkshuisvestingsprogramma.

g. Herbestemming van leegstaand vastgoed, recreatiewoningen, et cetera, met als doel deze een woonbestemming te geven, zal gestimuleerd worden binnen de wettelijke kaders. Als onderdeel hiervan wordt een zelfbewoningsplicht ingesteld en beleid ontwikkeld voor het ontmoedigen van tweede woningen als ‘vakantiewoningen’.

h. Herbestemming van woonruimte naar recreatiewoningen wordt ontmoedigd.

i. De huidige lokale (Gulpen-Wittem IsolatieKLAAR) maatregelen voor verduurzaming worden voortgezet. Daarnaast zal de gemeente periodiek lokale en nationale mogelijkheden (Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing [ISDE] en het Nationaal Warmtefonds) proactief communiceren naar de inwoners, in samenwerking met de WoonWijzerWinkel / Energie Coöperatie Geuldal.

j. In aanloop naar het Warmteprogramma (2027) wordt de noodzaak en wenselijkheid voor het opzetten van een lokaal Duurzaam Energie- en Klimaatfonds, naar voorbeeld van Landgraaf, in kaart gebracht en voorgelegd aan de raad.

k. Er wordt binnen deze raadsperiode gestart met de herontwikkeling (bijvoorbeeld met de bestemming wonen) van het Sophianum terrein in Nijswiller.

l. Om leegstand aan te pakken, voeren wij de ‘Leegstandsheffing’ in Gulpen-Wittem in bij panden die meer dan 12 maanden leeg staan.

m. Als reactie op en in lijn met de Omgevingsvisie Lijn50 stellen wij een beleidsnota ‘Landschap’ voor Gulpen-Wittem op.

n. Het onderzoek naar herbestemming gemeentehuis wordt opnieuw bekeken. De huidige plannen voor verduurzaming worden niet onderbroken.

o. De Spreidingswet wordt uitgevoerd. Waar mogelijk worden, door middel van burgerparticipatie, de inwoners van Gulpen-Wittem zo veel mogelijk meegenomen in het proces en de uitvoering, naar het voorbeeld van Haaksbergen.

p. Beleid omtrent kwetsbare groepen, zoals arbeidsmigranten, wordt periodiek geactualiseerd.

q. Als gemeente staan wij open voor huisvesting in het kader van revalidatie en re-integratietrajecten. Als dit aan de orde is, staan wij voor goede kwalitatieve standaarden, en met voldoende draagkracht onder de inwoners zonder de leefbaarheid van de kernen onder druk te zetten. Wij maken beleid naar het voorbeeld van de gemeente Beekdaelen.

r. De gemeente zet zich in voor het vinden van de juiste woonruimte voor mensen met “onbegrepen gedrag” zodat deze niet onevenredig veel druk leggen op de sociale voorzieningen en de leefbaarheid van bepaalde straten en kernen.

03

Menselijke maat als fundament van het sociaal domein

ZORG · WELZIJN · MEEDOEN

Een sterke gemeente begint bij inwoners die zich gezien, gehoord en gesteund voelen. In Gulpen-Wittem willen wij bouwen aan een sociale, gezonde en inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen. Het sociaal domein is voor ons het fundament voor sterke gemeenschappen. Wij kijken de komende periode integraal naar het Sociaal Domein vanwege de relatie met andere beleidsterreinen als huisvesting, mobiliteit, leefbaarheid, veiligheid en digitalisering.

Wij kiezen voor sociaal beleid waarin de menselijke maat en draagkracht binnen de samenleving centraal staan. Zorg en ondersteuning zijn geen luxe producten, maar publieke voorzieningen waarop inwoners kunnen vertrouwen. Ons streven is om verder te kijken dan regels en indicaties: wij houden rekening met het verhaal achter de hulpvraag. Wij zetten in op maatwerk en kwaliteit. Inwoners, die ondersteuning nodig hebben, moeten kunnen rekenen op hulp. Wij willen voorkomen dat inwoners vastlopen in bureaucratie of van loket naar loket worden gestuurd. Ook vinden wij het belangrijk dat onze inwoners volwaardig kunnen meedoen met de samenleving. Meedoen begint echter bij een goede gezondheid en bestaanszekerheid. Ons uitgangspunt is dat wij klaar staan voor onze inwoners, maar dat daarbij wel de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

Samen met inwoners zoeken wij manieren om als krachtige samenleving om te zien naar elkaar en zorg in te zetten waar dat nodig is. Om dit te bereiken, zetten wij stappen op de volgende vijf thema's:

3.1 Ouderenbeleid en vergrijzing

Door de toenemende vergrijzing zal de komende jaren de zorgvraag toenemen, terwijl de budgetten vanuit het Rijk naar verwachting minder worden. Door in te zetten op bijvoorbeeld woonvormen die aansluiten bij de behoeften van ouderen, ook wanneer zorg of begeleiding nodig is, willen wij ervoor zorgen dat onze ouderen een veilig thuis hebben. Wij willen ook zorg dragen voor inwoners met dementie en hun naasten. Hierin is nabijheid, herkenbaarheid, ontmoeting en goede ondersteuning essentieel.

a. In het kader van vergrijzing gaan we in samenspraak met inwoners 'Ouderenbeleid en vergrijzing' opstellen, met daarin een actieplan 'Vergrijzing'.
b. Ten behoeve van de doorstroom zetten we in op het bouwen van betaalbare, levensloopbestendige en energiezuinige (sociale) huur- en koopwoningen voor ouderen om zo de woonketen vlot te trekken.
c. Wij willen samen met de bibliotheek werken aan een informatievoorziening om onze inwoners digitaal weerbaar te maken. Denk hierbij aan ontwikkelingen rond Kunstmatige Intelligentie (AI), nepnieuws, deepfakes, privacyschending, en andere digitale (mis)informatie. Ook willen wij samen met scholen en de bibliotheek actief informatie delen met inwoners/scholieren over gevoelige informatie via (semi-) publieke kanalen (WhatsApp, Facebook)

d. Bestaande regionale (zoals '' Riskfactory') en nationale (zoals de 'Fraudehelpdesk') initiatieven worden actief gepromoot.

e. Om onze oudere inwoners zo lang mogelijk zelfstandig, veilig en gezond thuis te laten wonen, zetten we vol in op valpreventie. In navolging van landelijke afspraken realiseren we voor het einde van de raadsperiode een sluitende ketenaanpak.

3.2 Een waardig leven, zonder armoede

Wij willen armoede en bestaansonzekerheid actief tegengaan. Inwoners, die moeite hebben om rond te komen, moeten tijdig worden bereikt en geholpen. Armoede en schulden leiden vaak tot stress, sociale uitsluiting en minder kansen voor kinderen. Inwoners die financieel in de knel komen, moeten snel, respectvol en zonder onnodige bureaucratie geholpen worden. Als gemeente moeten wij naast inwoners staan en voorkomen dat mensen door geldzorgen worden uitgesloten van werk, school of sport & cultuur.

a. Het Beleidsplan armoede en schulden wordt geactualiseerd. Hierin zullen vroegsignalering en bewezen successen uit de buurgemeenten, zoals Vaals of de pilot in Brunssum met het Kansenfonds, in verwerkt worden.

b. Wij blijven actief de samenwerking opzoeken met maatschappelijke partners en fondsen zoals het Elisabeth Strouven fonds en Caritas

c. Bestaande effectieve maatregelen, zoals het jeugd ontbijt, Stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport en Cultuur Limburg, Volwassenenfonds Sport en Cultuur Limburg worden voortgezet.

d. Inwoners met een lagere financiële draagkracht worden in staat gesteld om verduurzaming aan de eigen woning te realiseren door middel van gerichte informatie en mogelijkheden met subsidies dan wel 0% leningen.

e. Voor huishoudens met een laag en middeninkomen en met het oog op stijgende energiekosten promoten wij daar waar mogelijk nieuws over het Noodfonds Energie.

3.3 Volksgezondheid

Volksgezondheid is breder dan alleen zorg: het gaat ook om preventie, beweging en leefstijl. Wij willen inwoners stimuleren om gezond te leven door sport en bewegen. Wij geloven dat investeren in preventie uiteindelijk leidt tot een sterke en veerkrachtige gemeenschap.

a. Regionale samenwerkingsverbanden zoals het IZA[3] en GALA[4] worden blijvend ondersteund.

b. Om toe te werken naar een rookvrije generatie worden meer "rookvrije" zones aangemerkt binnen de gemeente, specifiek in de buurt van kwetsbare locaties (zoals scholen).

c. Wij gaan, binnen de wettelijke kaders, reclames rondom ongezonde voeding ontmoedigen. Daarnaast kijken wij naar andere kansrijke initiatieven die de kans op obesitas verkleinen.

d. In het kader van verantwoord alcoholgebruik worden publieke campagnes zoals NIX18 actief uitgedragen door de gemeente.

3. Integraal Zorg Akkoord
4. Gezond Actief Leven Akkoord

e. Het programma “Kansrijke Start” wordt voortgezet.

f. Met het oog op zowel de fysieke als mentale gezondheid van onze inwoners faciliteren wij (ontmoetings-)plekken voor sport, spel, ontspanning en sociale cohesie. Als onderdeel hiervan wordt het speeltuinenbeleid geactualiseerd.

g. We stimuleren gezond en actief leven en vinden dat sportieve voorzieningen toegankelijk moeten zijn voor alle gebruikers (ouderen, kinderen en mensen met beperking). Dat geldt ook voor het zwembad. Toeristen en eigen bewoners genieten van deze voorziening. Daarom zetten wij ons in om het draagvlak voor dit zwembad binnen de (EU)regio te vergroten en om een duurzame exploitatie mogelijk te maken.

3.4 Mentaal & geestelijk welzijn

Wij zetten ons in voor de mentale weerbaarheid van onze inwoners. Problemen moeten zo vroeg mogelijk worden herkend, zodat inwoners laagdrempelig hulp kunnen krijgen voordat situaties verergeren. Vooral voor jongeren, ouderen en andere kwetsbare inwoners zetten wij in op preventie, nabijheid en ondersteuning met de menselijke maat. Veel jongeren worstelen met mentale klachten, zoals somberheid en stress. Sociale media spelen hierin een belangrijke rol. Concreet zetten wij de volgende stappen:

a. In samenwerking met de maatschappelijke partners wordt een actieplan ‘Mentale gezondheid’ opgesteld.

b. Naar het voorbeeld van Maastricht-Heuvelland wordt psychosociale hulp bij de huisartsen door praktijkondersteuning gestimuleerd.

3.5 Een inclusieve samenleving

Wij staan voor een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen. Dat betekent dat voorzieningen, activiteiten en ondersteuning toegankelijk moeten zijn voor alle inwoners, ook voor mensen met een beperking of een kwetsbare positie. Wij willen drempels wegnemen en gelijke kansen bevorderen, zodat achtergrond, gezondheid of beperking geen reden zijn om buitengesloten te worden.

a. Wij vinden het belangrijk dat iedereen, ongeacht zijn, haar of diens achtergrond, kan meedraaien in de samenleving. In het kader daarvan werken wij toe naar een lokale aanpak voor inclusie-beleid die oog heeft voor de demografische ontwikkelingen binnen onze gemeente. Bijvoorbeeld met aandacht voor het verbeteren van de bereikbaarheid van openbare gebouwen en locaties, en een gezonde en veilige leefomgeving met een openbare ruimte die ingericht is op bewegen en ontmoeten.

b. In samenwerking met maatschappelijke partners, zoals de bibliotheek, wordt een “Basisvaardigheden” actieplan opgezet, met aandacht voor digitalisering, financiële zelfredzaamheid en (basis)taalvaardigheid.

04

Het kloppend, groene hart van het Heuvelland

DUURZAAMHEID · NATUUR · LANDSCHAP

“Gulpen-Wittem is het kloppend hart van het Heuvelland” kopt Cittaslow Nederland. Daar zijn wij het uiteraard roerend mee eens. Gelegen in het unieke 5-sterren landschap, zijn wij een gemeente met een uitzonderlijke landschappelijke, natuurlijke en agrarische kwaliteit. Het heuvellandschap, de weilanden en karakteristieke dorpen vormen samen het fundament van onze leefomgeving en aantrekkingskracht. Tegelijkertijd staat ditzelfde gebied onder enorme druk door onder andere klimaatverandering, de opkoopregeling van het stikstofbeleid van de Rijksoverheid, wateroverlast en droogte.

Wij delen de overtuiging dat het 5-sterren landschap als onderdeel van het Bocagelandschap voor toekomstige generaties behouden blijft. Daarnaast zijn wij ons ervan bewust dat de agrarische sector van wezenlijk belang is voor onze gemeente. Niet alleen vanuit historisch en cultureel perspectief, maar ook omdat agrariërs generaties lang hebben bijgedragen aan de totstandkoming van ons unieke landschap. Wij willen dan ook gezamenlijk optrekken, beschermen wat kwetsbaar is, versterken wat waardevol is en ruimte geven aan vernieuwing waar die past bij de identiteit en draagkracht van onze dorpen en ons landschap.

Daarnaast erkennen wij de noodzaak om ook in het kader van verduurzaming onze bijdrage te leveren aan een toekomstbestendige, klimaatneutrale samenleving. Dit doen we op een zorgvuldige manier, met respect voor ons kwetsbare en waardevolle landschap. Daarom kiezen wij voor een verduurzamingsstrategie die past bij de schaal van onze gemeente, met behoud van de natuur en die de inwoners actief betrekt. Het bovenstaande vatten wij samen in de volgende drie uitgangspunten:

4.1 Beschermen Natuur & Klimaat

Ons landschap is van grote waarde, maar tegelijkertijd kwetsbaar. Hevige regenval, droogte en erosie laten zien dat klimaatadaptatie geen opgave voor later is, maar een urgente verantwoordelijkheid. Een gezonde bodem, biodiversiteit, meer groen en voldoende ruimte voor water zijn noodzakelijk om onze dorpen en ons buitengebied leefbaar en veilig te houden. Wij kiezen voor een aanpak waarin water en bodem sturend zijn bij ruimtelijke keuzes. Nieuwe ontwikkelingen moeten passen binnen de draagkracht van het landschap en de gemeenschap. Dat betekent terughoudendheid met bouwen in de buitengebieden, minder verharding en versterking van natuurlijke structuren. De bescherming van het 5-sterren landschap op een manier die verankerd is in eeuwenoude tradities staat hierin centraal. Zo creëren wij een gezonde, toekomstbestendige leefomgeving voor inwoners, dieren en planten. Concreet zetten wij wij de volgende stappen:

a. Om de effecten van klimaatverandering en erosie tegen te gaan, en natuurlijke waterberging te vergroten wordt bestaand beleid doorgezet of, waar mogelijk, uitgebreid. Voorbeelden hiervan zijn het actief ‘onttegelen’ bij ruimtelijke ontwikkeling en ecologisch berm- en groenbeheer met karakteristieke landschapselementen, zoals graften, hagen en bloemrijke bermen.

b. Er wordt een lokaal “bomenplan” gecreëerd om vergroening van bijvoorbeeld de dorpskernen te stimuleren, maar ook rondom agrarische weides om hittestress voor mens en dier te verminderen. Daarnaast zal voor elke gekapte boom minstens een nieuwe boom geplant moeten worden met de ambitie om herplanting binnen een jaar te laten plaatsvinden.

c. Wij starten een pilot om inwoners, ondernemers en instellingen financieel te stimuleren om tuinen, erven en daken te vergroenen.

d. Wij blijven ontkoppeling van regenwater van rioolwater, alsmede het opvangen van regenwater, stimuleren.

e. We onderzoeken in hoeverre provinciale, landelijke en Europese subsidieregelingen voor klimaatadaptatie, landschapsherstel en biodiversiteit gebruikt kunnen worden om zo de lasten van de klimaatadaptatie te spreiden.

4.2 Natuurinclusieve Landbouw

Landbouw is onlosmakelijk verbonden met Gulpen-Wittem. Agrariërs produceren voedsel, beheren een groot deel van het landschap en dragen bij aan de cultuurhistorische identiteit en economie van onze gemeente. Tegelijkertijd staat de landbouwsector voor grote uitdagingen zoals klimaatverandering, stikstofproblematiek, pesticidengebruik, opvolgingsvraagstukken en groeiende maatschappelijke verwachtingen. Wij kiezen voor samenwerking in plaats van tegenstelling. Agrariërs zijn belangrijke partners in natuurbeheer en rentmeesterschap. Als gemeente staan wij naast agrariërs, die willen werken aan een gezonde bodem, schoon grondwater, biodiversiteit en dierenwelzijn. De transitie naar natuurinclusieve landbouw moet haalbaar, betaalbaar en eerlijk zijn. Ambities kunnen alleen slagen als er perspectief is. Concreet zetten wij de volgende stappen:

a. Als onderdeel van de “beleidsnota Landschap” wordt samen met agrariërs, natuurorganisaties en andere partners een praktische landbouw- en landschaps-agenda voor Gulpen-Wittem opgesteld.

b. De bij (burger)participatie benoemde rondetafelgesprekken worden ingezet om gesprekken te faciliteren met agrariërs, natuurorganisaties en andere partners om onderwerpen zoals “traditionele, biologische en natuurinclusieve landbouw”, “ruimtelijke ontwikkeling” en “opvolgingsvraagstukken” te behandelen. Ter uitvoering hiervan zoeken wij de samenwerking op met het Bocagelandschap.

c. We werken samen met de provincie Limburg en onze maatschappelijke partners om natuurontwikkeling bij landbouwgronden te stimuleren. Hierin willen wij voortborduren op afspraken gemaakt in de Regio Deal (tranche 6). Denk hierbij aan cofinanciering voor herstel en onderhoud van hagen, graften, poelen, akkerranden, boomgaarden en bomenrijen op agrarische gronden.

d. Grondeigenaren worden (financieel) gestimuleerd om percelen op te knippen en over te schakelen op biologische teelten en regeneratieve landbouw. Daartoe doen wij een beroep op Euregionale fondsen, de Regio Deal en Bocage-regelingen.

e. In samenwerking met de agrariërs wordt gewerkt aan informatievoorziening aan de inwoners over de (schadelijke) effecten van gewasbescherming. Dit om blootstelling hieraan voor omwonenden waar mogelijk tegen te gaan.

f. We moedigen onze agrariërs in de traditionele landbouw aan om te investeren in innovaties die leiden tot significante reductie van stikstof(verbindingen) door bijvoorbeeld het plaatsen van mestscheiders, luchtwassers en groen gasproductie. Hierdoor ontstaan ook alternatieven voor kunstmest zoals RENURE en digistaat[5]. Zo dragen wij bij aan een duurzaam, circulair voedselsysteem. Waar mogelijk zoeken wij hierin de samenwerking op met de Lijn50 gemeenten.

g. In het kader van de “spuitvrije zones”[6] van 50 meter, zoals benoemd in de Omgevingsvisie Lijn50, worden de gezondheidsrisico’s van zowel bestaande als toekomstige projecten in kaart gebracht. Waar mogelijk en in samenspraak met maatschappelijke partners zal vervolgens gekeken worden naar aanpassingen ten behoeve van de volksgezondheid.

h. Wij blijven de Cittaslow filosofie uitdragen binnen Gulpen-Wittem. Dit houdt ook in dat wij samen met onze agrariërs om tafel gaan om de transitie van bijvoorbeeld intensieve veehouderij te versoepelen en ondersteunen op een manier die wederzijds voordelig uitpakt. Tegelijkertijd wordt bij nieuwe vergunningen rekening gehouden met een gezonde natuur en dierenwelzijn, wat het verplicht voor landbouwhuisdieren om naar buiten te gaan.

4.3 Verduurzaming

Energiebesparing is altijd de eerste stap. Wat we niet gebruiken, hoeven we ook niet op te wekken. Zoals eerder aangegeven in het hoofdstuk Zorgvuldig Bouwen aan de Toekomst van Gulpen-Wittem, zetten we stevig in op isolatie, besparing en verduurzaming van woningen. Dit trekken wij door naar maatschappelijke gebouwen, gemeentelijk vastgoed en bedrijven. Daarbij is betaalbaarheid essentieel. Voor duurzame opwek kiezen we in de eerste plaats voor het opwekken van energie op bestaande bouw en andere verharde locaties. De natuur en het landschap worden zo veel mogelijk ontzien. Windenergie en zonnevelden mogen het landschap, de natuur en de leefbaarheid niet onevenredig aantasten. Daarnaast bereiden we onze dorpen voor op een toekomst met minder aardgas. De problemen rond netcongestie en netbalancering (evenwicht tussen vraag en aanbod) vormen daarbij een reële beperking; daarom zetten we in op energiebesparing, op lokale/decentrale opslag en samenwerking op lokaal niveau. Concreet zetten wij de volgende stappen:

a. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld, door het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed. Er wordt een inventarisatie gemaakt van het gemeentelijk vastgoed waarin verduurzamingsmogelijkheden zijn met een bijbehorend kostenplaatje. Het college ontwikkelt vervolgens een ‘Verduurzamingsagenda Gemeentelijk Vastgoed’.

5. Digestaat is de substantie die overblijft na het zuurstofloos vergisten van dierlijke mest of organische reststoffen. RENURE (REcovered Nitrogen from manURE) is een verzamelterm voor hoogwaardige kunstmestvervangers die uit dierlijke mest of datzelfde digestaat worden teruggewonnen.
6. Spuitvrije zones” zijn bufferstroken tussen landbouwgrond en gevoelige bestemmingen zoals scholen om omwonenden te beschermen tegen de drift van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

b. Om duurzame energie te stimuleren wordt geld vrijgemaakt voor subsidies en/of duurzaamheidsleningen (0%). Deze kunnen gebruikt worden voor onder andere zonnepanelen, thuisbatterijen dan wel buurt-batterijen (ten behoeve van lokale energieopslag), of ondiepe geothermie voor woningenen en ander (commercieel/agrarisch) vastgoed.

c. De gemeente is terughoudend met grootschalige zonnevelden en windprojecten in het open landschap. Daarentegen stimuleren wij wel zonnepanelen op daken en kleinschalige innovatieve projecten, zoals kleine windmolens bij agrariërs.

Met dit beleid kiezen wij voor een samenhangende koers. Om ons 5-sterren landschap voor toekomstige generaties te behouden, dienen wij klimaatbestendig, natuurinclusief, agrarisch toekomstgericht te werk te gaan. Zo behouden wij niet alleen ons unieke karakter maar creëren wij ook draagvlak onder onze inwoners en maken zo onze gemeente sterker voor volgende generaties.

05

Leefbare Dorpen

LEEFBAARHEID · VOORZIENINGEN · GEMEENSCHAP

Onze dorpen vormen het hart van onze samenleving. Het zijn plekken waar mensen wonen, elkaar ontmoeten en zich inzetten voor hun omgeving door verantwoordelijkheid te dragen voor de toekomst. Men ontmoet elkaar in de kleine middenstand, zoals lokale winkels en horeca, die van levensbelang is voor onze dorpen. Zo heeft elke kern voorzieningen nodig om de leefbaarheid van het dorp in stand te houden, maar niet elke kern hoeft te beschikken over alle voorzieningen. Leefbaarheid gaat over meer dan stenen, wegen en voorzieningen. Het gaat ook over sterke verenigingen, ontmoetingsplekken voor jong & oud, en ruimte voor inwoners om mee te doen.

Wij omarmen de Cittaslow gedachte met natuur, erfgoed, kunst en cultuur en streekproducten. Van rust en van ruimte. Onze dorpen zijn een fijne plek om te wonen en te werken. Een plek waar we zorgvuldig omgaan met energie, met de natuur en met (drink)water. Waar we oog hebben voor mensen – jong en oud, individuen en gemeenschappen, voor hun ontwikkeling en gezondheid, hun wensen, ideeën en initiatieven. Je inzetten voor de maatschappij, voor een ander. Met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. In Gulpen-Wittem dragen we op vele manieren bij aan een duurzame, leefbare samenleving en het leven. Daar willen wij aan blijven werken.

Wij kiezen voor beleid waar de menselijke maat centraal staat. Wij willen oog houden voor het karakter en de behoeften van de individuele dorpen. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan de kwaliteit van leven van onze inwoners en passen binnen de dorpsstructuur en de sociale kracht en samenredzaamheid[7] van onze gemeenschap. Voor ons komt dit samen in de volgende twee uitgangspunten:

5.1 Verenigings- en Gemeenschapsleven

Een leefbaar dorp is een dorp waar men elkaar ontmoet, leert kennen en elkaar helpt. Wij willen een gemeente blijven waarin iedereen kan meedoen: jong en oud, nieuwe en bestaande inwoners, mensen met en zonder beperking, inwoners met verschillende achtergronden en inkomens. Daarin vormt het verenigings- en gemeenschapsleven het sociale fundament van Gulpen-Wittem. Het zorgt immers voor sociale ontmoeting, betrokkenheid, saamhorigheid en samenredzaamheid. Zonder verenigingen en (culturele) activiteiten verschraalt het dorpsleven. Om dit kracht bij te realiseren, zetten wij de volgende stappen:

a. Gemeentelijke procedures voor kleinschalige activiteiten en evenementen worden vereenvoudigd en digitaal toegankelijker gemaakt.

b. Wij gaan, waar mogelijk, een collectieve verzekering afsluiten voor verenigingen en partijen die een evenement organiseren. De kosten hiervan worden in mindering gebracht op de subsidie.

7. Samenredzaamheid is het vermogen van inwoners om zichzelf te redden met behulp van het sociale netwerk.

c. In lijn met het vorige punt, wordt bij de volgende herijking van het beleid, het subsidiebeleid van de gemeente hervormd en waar mogelijk gesimplificeerd, rekening houdende met bijvoorbeeld het afsluiten van collectieve verzekeringen voor kleinschalige evenementen.

d. De gemeente ondersteunt evenementen met een grote cultuurhistorische, Limburgse waarde. Inwoners zijn immers trots op dit erfgoed en hun dialect en dat willen wij behouden.

e. Een zogenaamde “wildcard” of “probeer regeling” wordt opgezet. Hiermee kunnen initiatiefnemers die toegankelijke activiteiten en evenementen willen starten met maatschappelijke meerwaarde tegen gereduceerd tarief starten om zo het risico op verlieslatende evenementen voor initiatiefnemers te verkleinen.

f. Met het oog op de toekomst, en de veranderende samenleving, moeten verenigingen die zich toekomstbestendig willen maken, actief (financieel) ondersteund worden door de gemeente. Ook moet het makkelijker worden om vanuit de bestaande zelfsturing budgetten geld vrij te maken voor het aantrekkelijk(er) maken van vrijwilligerswerk.

5.2 Bereikbaarheid & Mobiliteit

Leefbare dorpen zijn dorpen die bereikbaar blijven. Bereikbaarheid is een voorwaarde om mee te kunnen doen aan de samenleving, maar moet passen bij de schaal, het karakter en de draagkracht van onze dorpen en ons landschap. Door het groeiende toeristisch verkeer en “fun”-verkeer nemen verkeersdrukte, verkeersoverlast en verkeersonveiligheid toe. Hierin willen wij oog hebben voor al onze inwoners, ook zij die zich storen aan de toename van luidruchtig en agressief verkeer en de daaraan gekoppelde invloed op verkeersveiligheid. Wij willen de negatieve effecten van mobiliteit beperken en daarmee de verkeersleefbaarheid stimuleren. Om dit te bereiken zetten wij de volgende stappen:

a. Wij zetten in op veilige school-thuisroutes voor scholieren zodat kinderen zich zelfstandig en veilig kunnen verplaatsen.

b. Wij zetten in op gerichte sturing van toeristisch en “fun”-verkeer in verblijfs- en stiltegebieden en in Natura-2000 gebieden. Rust, natuur en verblijfskwaliteit blijven leidend.

c. Waar mogelijk, gaan de volgende snelheidsnormen gelden binnen Gulpen-Wittem: 30 km/h binnen de bebouwde kom, en 60 km/h buiten de bebouwde kom. Hier wordt rekening gehouden met onder andere de aanrijdtijden van de hulpdiensten.

d. Om de leefbaarheid te verbeteren, vervangen wij reguliere wegen door fietsstraten (waar auto’s te gast zijn of ‘snelfietsroutes[8]’) en/of toegang te beperken tot bestemmingsverkeer waar mogelijk en wenselijk.

e. Wij zoeken de samenwerking op met de Lijn50 gemeenten, regionale partners en andere overheden om de (EU)regionale bereikbaarheid te behouden, waar mogelijk te verbeteren en verkeersdrukte en overlast te beperken. Dit om zowel de bereikbaarheid voor de inwoners te verbeteren, maar ook om toerisme via het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken.

8. Snelfietsroutes zijn hoogwaardige, comfortabele fietspaden die steden, dorpen en belangrijke werk- of schoollocaties met elkaar verbinden. Ze zijn ontworpen om forensen en recreanten de ruimte te geven om langere afstanden veilig, vlot en met zo min mogelijk oponthoud af te leggen.

f. Er wordt geïnvesteerd in laagdrempelige maatregelen die (het gevoel van) verkeersveiligheid stimuleren. Denk hierbij aan snelheidsindicatieborden en het schilderen van de maximumsnelheid op het wegdek. In het aanleggen wordt gekozen voor de meest effectieve methode.

g. Naar Noord-Limburgs voorbeeld stimuleren wij de de samenwerking tussen het openbaar vervoer met de Omnibuzz. Hierin verzorgt Omnibuzz het eerste en/of laatste stukje vervoer, tussen huis en (bus)station.

Met deze maatregelen maken wij Gulpen-Wittem sociaal sterker en beter bereikbaar. Door actief aan te sluiten bij de uitgangspunten van de Omgevingsvisie Lijn50 zoeken wij ook de (EU)regionale samenwerking op.

06

Ondernemen en duurzaam toerisme in het 5-sterren landschap

ECONOMIE · TOERISME · LANDSCHAP

De economie van Gulpen-Wittem is nauw verbonden met haar unieke ligging in Zuid-Limburg, haar karakteristieke dorpen en het 5-sterren landschap. Het is dan ook niet verrassend dat wij een florerende agrarische sector hebben en een toeristische trekpleister zijn voor bezoekers uit binnen- en buitenland. Daarnaast beschikken wij over een gezonde lokale economie die begint bij ondernemers die geworteld zijn in onze gemeenschap.

Kijkend naar de toekomst is het van belang dat wij met onze economie bijdragen aan de werkgelegenheid en de bestaanszekerheid van onze inwoners, maar tegelijkertijd mag economische groei niet leiden tot aantasting van natuur, landschap, of de leefbaarheid van onze dorpen. Daarom kiezen wij voor kwaliteit boven kwantiteit, voor authentiek en kleinschalig toerisme, voor ruimte voor lokale ondernemers en voor een economie die de gemeenschap versterkt in plaats van belast.

Deze koers sluit ook aan bij de Omgevingsvisie Lijn50, waarin het economisch-recreatieve profiel van de regio wordt gekoppeld aan het behoud van ons 5-sterren landschap en de Cittaslow-gedachte. Concreet zetten wij de volgende stappen:

a. Wij zijn terughoudend met grootschalige recreatieve uitbreidingen. Kleinschalige, authentieke recreatie met respect voor natuur en omgeving wordt gestimuleerd.

b. Wij zoeken actief de samenwerking op met Visit Zuid Limburg, onder andere om invulling te geven aan hun visie op “de juiste toerist, op de juiste plek”.

c. Wij ondernemen stappen naar het implementeren van een belasting op dagtoerisme, in samenspraak met de Lijn50 gemeenten. Om dit zorgvuldig te implementeren kijken wij onder andere naar de ontwikkelingen in Amsterdam waar een voorstel tot het belasten van dagjestoeristen nu onderzocht wordt.

d. Om drukte op de wegen zoveel mogelijk te spreiden over het jaar zoekt het college actief de samenwerking op met onze buurgemeenten om zo gezamenlijk zorg te dragen voor een evenwichtigere evenementenplanning in Zuid-Limburg.

e. Samen met onze buurgemeenten en Visit Zuid-Limburg wordt gekeken naar een lokale Atlas Obscura (een overzicht van onbekende activiteiten en voorzieningen in de regio).

f. De toeristenbelasting wordt onder de loep genomen, bij eventuele aanpassingen wordt het recente advies van onder andere het Ondernemersplatform Gulpen-Wittem ter harte genomen.

g. Onder de noemer "de gebruiker betaalt” wordt de toeristenbelasting geïndexeerd en gedifferentieerd.

h. Alternatieve verdienmodellen voor agrariërs die aansluiten bij het landschap, (kleinschalige) natuurinclusieve landbouw en de ontwikkelingen op het gebied van toerisme worden ondersteund. Denk hierbij aan een mogelijke pilot voor uitbreiding op het eigen gebied met recreatieve activiteiten, binnen de maat en schaal van het bocagelandschap.

i. Wij faciliteren boerderijwinkels door middel van vergunnings- en reclamebeleid.

j. Marktkramen die binnen hun aanbod minimaal 50% aan streekproducten aanbieden, hoeven geen stageld te betalen en de gemeente moedigt actief de start van een streekproductenmarkt aan.

k. Onze agrariërs adverteren dat zij ons voedsel produceren. Daarom is het teleurstellend dat veel bewoners geïmporteerde en industriële etenswaren aanschaffen. Wij laten onderzoeken waarom bewoners van het Land van Herve en de Franse Jura voorkeur geven aan het consumeren van lokaal geproduceerd voedsel en dit niet ook geldt voor Zuid-Limburg.

l. Als gemeente geven wij zelf het goede voorbeeld door lokale voedselketens een prominente plaats te geven. Het inkoopbeleid van de gemeente zal zich toeleggen op het aankopen van lokale, natuurinclusieve streekproducten waar mogelijk. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de klimaatimpact van voeding, door bijvoorbeeld ruimte te maken voor vegetarische en veganistische opties.

m. Wij zoeken de aansluiting bij de cooperatie “het Land van Kalk”.

07

Gulpen-Wittem: zichtbaar, weerbaar en digitaal voorbereid

VEILIGHEID · DIGITALISERING · WEERBAARHEID

In de Omgevingsvisie Lijn50 lezen wij het volgende:

“Over het algemeen voelen inwoners en bezoekers zich veilig in onze regio. Dit komt onder andere door de kleinschaligheid en de saamhorigheid van de kernen”.

Veiligheid, of je veilig voelen, vergt inzet van verschillende partijen. Met dit in ons achterhoofd willen wij eraan werken dat men zich veilig blijft voelen in onze gemeente. Dat vraagt om zichtbare aanwezigheid van handhavend personeel, duidelijke communicatie (zoals de Fixi-app) en een effectieve aanpak van overlast.

Wij willen voortborduren op de samenredzaamheid van onze inwoners, het met elkaar zorgen voor een wederzijds gevoel van veiligheid. Daarnaast zetten we in op het voorkomen en bestrijden van ongewenste activiteiten, ondermijning en criminaliteit. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor de ligging van Gulpen-Wittem tussen stedelijke en grensregio’s met vraagstukken rond drugstoerisme.

Tegelijkertijd staan onze dorpen voor nieuwe opgaven. Kunstmatige Intelligentie (hierna, AI voor “Artificial Intelligence”) en de digitalisering opgave in het algemeen is een concept dat wij als gemeente of als inwoner niet kunnen negeren. Hoewel digitalisering enorme kansen biedt, door data-gedreven te werken, moeten wij ons ook bewust zijn van de potentiële kwetsbaarheid van onze gemeente en inwoners.

Onze doelstelling is duidelijk. In 2030 is Gulpen-Wittem veiliger en weerbaarder, offline én online. Onze inwoners ervaren meer veiligheid in hun buurt en op straat. We gaan verantwoordelijk om met onze digitalisering opgave, inclusief AI, en onze inwoners zijn beter gewapend tegen digitale risico’s. Helaas kunnen wij als gemeente niet de individuele informatiebeveiliging van onze inwoners borgen, maar wij zijn wel verantwoordelijk voor een goed, integraal informatiemanagement van de gemeente zelf. Om dat te bereiken stellen wij onszelf de volgende doelen:

a. De politie, in samenspraak met de gemeente, streeft voortdurend naar het versterken van de veiligheid en het veiligheidsgevoel. Daarom dient de capaciteit die wij nu hebben op orde te blijven. Zo wordt de inzet van BOA’s en straatcoaches blijvend ondersteund en streven wij naar het behoud van minimaal twee wijkagenten.
b. Ter verbetering van de handhaving wordt de Fixi-app en de effecten hiervan op het handhavingsbeleid actief gepromoot.
c. De samenwerking met onze buurgemeenten in het Heuvelland en de Euregio op het gebied van handhaving en kennisdeling zetten wij voort.

d. Wij schenken speciale aandacht aan het gevoel van veiligheid, in het bijzonder van kwetsbare dan wel gemarginaliseerde groepen. Denk hierbij aan preventieve maatregelen (zoals voldoende straatverlichting) en het ondersteunen van lokale initiatieven voor de vrouwenveiligheid, voor ouderen en de LHBTIQ+-gemeenschap.

e. Nood- en crisisplannen voor onder andere extreme weersomstandigheden, wateroverlast of langdurige stroomuitval, worden periodiek geactualiseerd.

f. Het ACT! interventieteam controleert of mensen, bedrijven en organisaties zich aan wet- en regelgeving houden. De financiering en ondersteuning van het ACT! team wordt voortgezet.

g. Er wordt naar aanleiding van het RIEC[9]-rapport "Jeugdige ondermijners" gekeken naar mogelijke preventieve acties om het ronselen van jeugdcriminaliteit tegen te gaan.

h. De samenwerking op provinciaal niveau, zoals met de groene brigade, wordt actief opgezocht en gestimuleerd.

i. Wij stellen een beleidskader 'Digitale Overheid' op met duidelijke regels voor het gebruik van AI, data-veiligheid met aandacht voor privacy, uitlegbaarheid, menselijke controle en non-discriminatie.

j. Bij aanbestedingen wordt rekening gehouden met digitale onafhankelijkheid en, waar mogelijk, het behouden van onze data op Europees grondgebied.

k. Als gemeente willen wij werken aan data gedreven/data gestuurd werken. Om dit te ondersteunen nemen wij een voorbeeld aan gemeenten die hier actief aan gewerkt hebben, zoals Maastricht. Wij beginnen met het werven van één FTE[10] die kan werken aan het fundament van onze data-huishouding. Zodoende starten we met data gedreven werken om bijvoorbeeld onze dienstverlening en de zichtbaarheid op de veiligheid en openbare ruimte te verbeteren.

l. Wij investeren in training voor onze ambtenaren op het gebied van algemene digitale ontwikkeling.

m. De gemeente maakt zich sterk voor snel en stabiel internet in heel Gulpen-Wittem, ook de buitengebieden. Dit kan middels glasvezel, maar ook via andere (commerciële) partijen.

9. Regionaal Informatie en Expertise Centrum.
10. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een "data-analist" of "data-engineer".

08

Financiën: Realistisch begroten, verantwoord investeren

FINANCIËN · VERANTWOORD INVESTEREN

De visie en doelstellingen zoals genoemd in de vorige hoofdstukken vallen of staan met een financieel gezonde gemeente. Want alleen dan is goed bestuur en een betrouwbare dienstverlening aan inwoners mogelijk. En net zoals onze inwoners, heeft ook de gemeente maar een beperkte hoeveelheid geld beschikbaar die ze ook maar één keer kan uitgeven. Daarom moet de gemeente verstandige keuzes maken, zodat belangrijke voorzieningen ook in de toekomst betaalbaar blijven.

Voor de toekomst willen wij dat Gulpen-Wittem financieel stabiel blijft om enerzijds te kunnen blijven investeren maar anderzijds om toekomstige generaties niet op te zadelen met onnodige schulden of hoge lasten. Daarom zijn realistische begrotingen nodig en moeten keuzes worden gemaakt op basis van duidelijke criteria zoals: wat levert iets maatschappelijk op en wat mag het kosten? Op deze manier houden wij grip op onze eigen financiële toekomst. Wij willen voorkomen dat geld blijft gaan naar minder effectieve activiteiten, terwijl het, wanneer het anders zou zijn besteed, misschien meer maatschappelijk voordeel zou kunnen opleveren. Daarom moet beleid regelmatig kritisch worden bekeken op effectiviteit en maatschappelijke meerwaarde.

Een punt van aandacht is dat er de afgelopen jaren verschillen zijn ontstaan tussen wat vooraf werd begroot en wat er uiteindelijk daadwerkelijk is uitgegeven. Wij willen ervoor zorgen dat de begroting beter aansluit op de werkelijkheid. Daarbij moet wel rekening worden gehouden dat er omstandigheden zijn waar de gemeente zelf weinig invloed op heeft, zoals bijdragen van het Rijk en de provincie, ontwikkelingen op de markt en juridische procedures. Ook vinden wij dat er kritisch gekeken moet worden naar het ambitieniveau van investeringen. Niet alles hoeft tegelijk uitgevoerd te worden. Door investeringen beter over meerdere jaren te spreiden, ontstaat meer financiële rust en worden grote pieken in kosten voorkomen. Daarmee blijft ook het begrotingssaldo beter in evenwicht.

Publiek geld moet doelmatig worden ingezet. Tegelijkertijd vinden wij dat de algemene reserves niet te hoog, maar ook niet te laag mogen zijn. De reserves moeten groot genoeg zijn om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat er direct zware bezuinigingen of forse belastingverhogingen nodig zijn. Maar grotere reserves dan nodig om dit soort situaties op te vangen, zijn eigenlijk een vorm van maatschappelijke verspilling, want er blijft geld op de plank liggen dat ingezet had kunnen worden ten behoeve van het algemeen belang.

Als besparingen of bezuinigingen noodzakelijk blijken, willen wij vooral kijken naar plekken waar dit zo min mogelijk maatschappelijke schade veroorzaakt. Daarvoor is goede informatie nodig over wat gemeentelijke uitgaven precies opleveren voor de samenleving. Wij begrijpen dat dit niet altijd exact meetbaar is. Toch worden zulke afwegingen binnen de organisatie al gemaakt. Wij willen daarom dat die afwegingen zo duidelijk mogelijk zichtbaar worden gemaakt, zodat de gemeenteraad beter kan beoordelen wat de gevolgen van bezuinigingen zijn voor inwoners en samenleving. Tijdens deze raadsperiode gaan we dan ook op zoek naar een manier om dat beter inzichtelijk te maken.

Om dit te bereiken stellen wij onszelf de volgende doelstellingen:

a. Nieuwe plannen die structureel geld kosten, moeten financieel onderbouwd worden. Dat wil zeggen dat er duidelijk moet worden aangegeven hoe die kosten structureel gedekt gaan worden. Zo voorkomen we onaangename financiële verrassingen achteraf.

b. Investeringen worden realistisch gepland. Dit houdt in dat kosten van projecten pas in de begroting worden opgenomen wanneer uitvoering en oplevering daadwerkelijk in zicht zijn. Hierin wordt rekening gehouden met een gezonde schuldquote.

c. Het principe van ‘zero-based begroten’ blijft van kracht. Dat betekent dat uitgaven niet automatisch worden voortgezet omdat ze eerder al bestonden. Iedere uitgave moet opnieuw beoordeeld worden op nut, noodzaak en maatschappelijk rendement. Dit doen we transparant in de vorm van een duidelijk overzicht van bedragen in zowel de begroting als de jaarrekening.

d. Reserves en voorzieningen moeten regelmatig kritisch worden beoordeeld, hiermee maken wij een begin in 2026 door een herziening van de nota “Reserves en Voorzieningen".

e. Er gaat een statistisch onderzoek plaatsvinden om te bepalen welke omvang van de algemene reserve noodzakelijk en verantwoord is.

f. Om ruimte te maken voor nieuwe initiatieven en innovatieve ideeën willen wij ruimte bieden via tijdelijke projecten en pilots, zoals benoemd in de voorgaande hoofdstukken. Voor deze zogenoemde pilots moeten enerzijds op voorhand duidelijke succescriteria opgesteld zijn en anderzijds moet ten tijde van de pilot onderzocht worden hoe deze eventueel structureel gedekt zouden kunnen worden.

g. Om lasten voor inwoners en ondernemers voorspelbaar en beheersbaar te houden worden eventuele lastenverhogingen in principe gekoppeld aan de inflatie.

h. De gemeente onderzoekt of en waar het zogenoemde profijtbeginsel, zoals bij de Hubertusmarkt, vaker kan worden toegepast om partijen die extra profiteren van bepaalde gemeentelijke voorzieningen of activiteiten, daar ook een grotere bijdrage aan te laten leveren, voor zover dat redelijk is.

i. De gemeente treedt zo vaak als nodig, maar minimaal één maal per half jaar in overleg met de raad om hen te informeren en te betrekken bij de planning en control cyclus en de daarin te maken afwegingen.

Colofon

UITGAVE	Coalitieakkoord Gulpen-Wittem 2026–2030 PRO Gulpen-Wittem · DOE’22 · Gulpen Wittem Lokaal
TEKST	Danny Janssen en coalitiepartijen Gulpen-Wittem
FOTOGRAFIE	Foto’s afdeling communicatie Gulpen-Wittem
ONTWERP & OPMAAK	Richard Pasmans
DATUM	19 juni 2026

OVER DIT DOCUMENT

Dit is het coalitieakkoord 2026–2030 van de gemeente Gulpen-Wittem (CBS-gemeentecode GM1729), in het Heuvelland in Zuid-Limburg (provincie Limburg, Nederland), bestaande uit tien kernen: Epen, Eys, Gulpen, Mechelen, Nijswiller, Partij-Wittem, Reijmerstok, Slenaken, Wahlwiller en Wijlre. Het akkoord, getiteld ‘Dichtbij, Duurzaam, Daadkrachtig’, wordt voor de raadsperiode 2026–2030 gedragen door PRO Gulpen-Wittem, DOE’22 en Gulpen Wittem Lokaal — samen goed voor 10 van de 15 raadszetels. Het bevat de bestuurlijke afspraken op acht thema’s: professioneel bestuur en burgerparticipatie; wonen en ruimtelijke ordening; sociaal domein, zorg en armoede; natuur, klimaat en landbouw; leefbare dorpen en mobiliteit; economie en duurzaam toerisme; veiligheid en digitalisering; en verantwoorde gemeentefinanciën.